

Gegidst door het noodlot

ACHTDELIGE CURSUS OVER BEETHOVEN

Na zijn alom bejubelde Beethovenbiografie en honderden uitvoeringen van diens werk wijdt dirigent Jan Caeyers dit najaar een achtdelige cursus aan "de interessantste componist ooit", speciaal voor Davidsfonds Academie. Katrien Steyaert hoorde Caeyers alvast uit en noteerde enthousiast zijn straffe uitspraken. "Als je Beethovens muziek beter begrijpt, verdiep je meteen ook je beleving van kunst en zelfs van het leven."

TEKST: KATRIEN STEYAERT

D

e dag dat Jan Caeyers een ander huis koopt, heeft hij een probleem. Kilo's en kilo's boeken zal hij moeten verhuizen. Alleen al in zijn werkkamer staan honderden titels. "Hier staat nagenoeg alles wat ooit over Beethoven is verschenen. Het is mijn database," zegt hij. "Ik neem die boeken constant ter hand, ze geven me nieuwe impulsen. Ik heb ook permanent contact met Beethovenkenners over de hele wereld. Zo dook onlangs de bibliotheek van Maximiliaan Frans op. Hij was keurvorst tijdens Beethovens jeugd in Bonn en een grote operakenner. Mijn gesprekken met de experts die nu dag in dag uit die bibliotheek bestuderen, geven me nieuwe ideeën over Beethovens muzikale ontwikkeling tussen zijn vijftiende en twintigste levensjaar. Hij speelde toen immers in het operaorkest van Bonn als altviolist en begeleidde de repetities op piano."

Caeyers' beeld van de fascinerende componist wordt dus alsmaar scherper. Het zou zonde zijn mocht hij het voor zichzelf houden. "Als je het geluk hebt gehad om een belangrijk deel van je leven aan een onderwerp te mogen wijden en je er daardoor een zekere autoriteit over krijgt, dan heb je de verantwoordelijkheid om dat te delen met anderen. Het zijn dure woorden, maar het zou jammer zijn als ik mijn visie op de figuur en de muziek van Beethoven zou meenemen in mijn graf."

Vioolconcerto met pauken

Hij is niet de enige die dat vindt. Menig muzikkliefhebber is nieuwsgierig naar Caeyers' kijk, vooral om-

dat hij twee petten draagt: die van dirigent en die van musicoloog. Van zijn biografie over de Duitse musicus uit 2009 zijn al tienduizenden exemplaren verkocht. Ze is vertaald in het Duits en het Hongaars en er staat een Engelse versie op stapel. "Ook als ik tijdens concerten een inleiding geef, voel ik de geestdrift bij het publiek. Met het oog op het Beethovenjaar – in 2020 vieren we zijn 250ste verjaardag – wilde ik een tandje bijzetten en een ruimere cursus voor de geïnteresseerden uitwerken."

"De eerste van de acht lessen zal vrij droog zijn, maar ik heb ze nodig om mijn toehoorders een stevige methodologische onderbouw mee te

Het zou jammer zijn als ik mijn visie op de figuur en de muziek van Beethoven zou meenemen in mijn graf

Met zijn orkest Le Concert Olympique geeft Jan Caeyers op internationale podia ook muzikale expressie aan zijn wetenschappelijke bevindingen over Beethoven en zijn tijdgenoten.

© Willem Verstraete

geven. Daarop kunnen ze hun Beethovenkennis stoeien. Ik zal ze vertellen over de bronnen waarover we beschikken om het leven te beschrijven van iemand die tweehonderd jaar geleden heeft geleefd. Ik zal hen uitleggen waarom de kans dat er ooit nog een nieuwe symfonie van Beethoven opduikt onbestaande is. En in elke les zal ik één werk uitlichten. Dat moet de deelnemers helpen om oor te krijgen voor de grammatica en het vocabulaire van Beethovens muziektaal, zodat ze meteen ook beter kunnen luisteren.”

“Neem nu zijn vioolconcerto. Waarom begint hij een werk dat draait rond de lyrische kracht van

de viool niet met een melodieuze thema, maar met een ritmische paukenfiguur? Dat is een vreemde zet,

**Bach en Mozart
waren even geniaal,
maar Beethoven is
de interessantste
omdat hij het
louter muzikale
overstijgt**

maar hij had er wel een zeer goede reden voor. Het maakte immers deel uit van zijn nieuwe idioom, van de nieuwe kunst waarop de wereld toen zat te wachten.”

Om zulke vragen te beantwoorden, moeten we ons verplaatsen in de tijd waarin Beethoven leefde en werkte. “Rond 1800 was de

hele Europese samenleving aan het kantelen. Ook het publiek voor muziek en het statuut van de componist veranderden. Net op dat moment maakte Beethoven een persoonlijk drama mee: hij werd doof. Maar dat noodlot gebruikte hij als leidraad om

Wie is Jan Caeyers?

Jan Caeyers is dirigent, musicoloog en docent aan de KU Leuven. Hij wordt beschouwd als een van de grootste Beethovenspecialisten. Als artistiek adviseur is hij verbonden aan het Beethoven-Haus in Bonn en in 2009 publiceerde hij zijn baanbrekende *Beethoven. Een biografie*. Met zijn orkest Le Concert Olympique geeft hij op internationale podia ook muzikale expressie aan zijn wetenschappelijke bevindingen over Beethoven en zijn tijdgenoten.

DE CURSUS

WOE 11 en
18.10, 29.11,
13 en 20.12,
10, 17 en 31.01.

AMUZ
Antwerpen

DO 12 en 26.10,
30.11, 14 en 21.12,
11 en 18.01. en 1.02

bibliotheek
Tweebronnen
Leuven

De cursus over Beethoven bestaat uit acht lessen waarin Jan Caeyers vertelt over Beethovens ontwikkeling als componist, het drama van zijn doofheid beschrijft en zijn diverse werken uit de doeken doet, van intieme kamermuziek tot grootse symfonieën. De hele reeks vindt zowel plaats in Leuven als in Antwerpen, in samenwerking met 30CC en AMUZ. Op beide plekken kunt u ook naar Beethoven gaan luisteren. In de speciaal uitgekozen concerten komen verschillende aspecten van Beethovens werk aan bod.

INFO www.davidsfonds.be/academie

In Antwerpen betaalt u € 185 i.p.v. € 200,
incl. concerttickets t.w.v. van € 92.
In Leuven betaalt u € 180 i.p.v. € 195,
incl. concerttickets t.w.v. € 60.

een radicaal nieuwe weg te vinden. In die zin is hij de belangrijkste componist aller tijden. Bach en Mozart waren even geniaal, maar Beethoven is de interessantste van allemaal omdat hij het louter muzikale overstijgt.”

Muzikale wereldverbeteraar

Voor Jan Caeyers was Beethoven de eerste moderne componist: de eerste kunstenaar die het statuut van geniale ambachtsman oversteeg. “Bach streefde ook naar schoonheid, maar dan binnen een vastgelegde religieuze context. Beethoven had een totaal andere visie op de schepping. Hij zag kunst als een middel om zin te geven aan het leven, om het banale, materiële bestaan te overstijgen. Hij kende zichzelf de missie toe om de wereld te verbeteren.”

“Zoals elk genie legde hij intuïtief verbanden waarop je anderen

expliciet moet wijzen. Al heel vroeg besepte hij dat hij meer kon dan de mensen om hem heen. Het publiek besepte snel dat zijn muziek anders was, revolutionair zelfs, en ze beschouwden hem als een icoon. Het is veelzeggend dat 20.000 mensen zijn begrafenis bijwoonden en dat het nieuws van zijn dood over de hele wereld in de krant stond – en dat in een tijd van enorm trage communicatie.”

“Het eerste stuk waarmee ik zelf in aanraking kwam, was de *Appassionata*, zijn piano-sonate nummer 23. Thuis hadden we een voor die tijd ongewoon grote platencollectie, waar ik al vroeg naar luisterde. Als ik de specifieke

ke pianokleur van de *Appassionata* hoor, komen er nog altijd beelden en geuren in mij op van toen ik heel klein was. Beethovens muziek greep me dus als kind al aan, maar pas veel later begreep ik waarom dat zo was.”

**Beethoven beroert
je ziel en legt
gevoeligheden
bloot, zodat je meer
subtiliteit in je ‘zijn’
ontwikkelt**

Eeuwig enigma

In het eerste jaar van zijn dirigentenopleiding in Wenen kreeg Caeyers alleen maar Beethoven voorgeschoteld. “Mijn leraar muziekanalyse zei: als

je grondig met Beethovens muziek bezig bent geweest en je meer vat krijgt op de regels ervan, begrijp je ook beter de regels van de kunst in het algemeen, en dus van het leven. Hij had gelijk. Beethoven beroert je

Het bekende portret van Beethoven in Bonn, gemaakt door Joseph Karl Stieler in 1820.

Het geboortehuis van Beethoven in Bonn.

ziel en legt gevoeligheden bloot, zodat je meer subtiliteit in je 'zijn' ontwikkelt. Dat wil ik overbrengen in deze lessenreeks.”

Deze zomervakantie zal Caeyers de cursus uitschrijven. “Het zal me dwingen om mijn kennis te structureren, en dat vind ik altijd zeer verhelderend en heilzaam. Van de deelnemers verwacht ik geen voorkennis. Trouwens: iedereen die de *Eroïca* of de *Zevende Symfonie* beluistert, weet al iets van zijn muziek af, op zijn of haar manier. Er bestaat niemand die niets over Beethoven weet en niemand die alles over hem weet. Ik ben al mijn hele leven met hem bezig, maar het enigma van zijn persoonlijkheid wordt er alleen maar groter op. Hij wordt vaak afgeschilderd als nors en nukkig, maar ik weet al lang dat hij veel complexer was, ook al had hij karak-

tertrekken die op zijn zachtst gezegd niet *schoonmenselijk* waren. Toch zal ik hem wel nooit helemaal kunnen doorgronden. Dat is normaal. Hoe beter je iemand leert kennen, hoe meer je inziet dat hij subtiele, tegenstrijdige eigenschappen heeft. Het enigma wordt alleen maar groter. Ik zal mijn leven wellicht eindigen met het inzicht dat ik Beethoven niet begrijp.”

Maar dat doet niets af aan de kracht en de charme van zijn muziek. Jan Caeyers: “Elke keer dat ik met mijn orkest, Le Concert Olympique, een werk uitvoer, ontdek ik nieuwe onderliggende verbanden en nuances. Daarom heb ik ook geen voorkeur voor een bepaald stuk. Je vraagt een ouder toch ook niet naar zijn favoriete kind? Alles van Beethoven is me dierbaar en dat zal nooit meer veranderen.”

HET BOEK

Beethoven. Een biografie van Jan Caeyers is de eerste biografie in het Nederlands die heel Beethovens leven en werk omspannt. Het is het verhaal van een kunstenaarscarrière: Caeyers beschrijft Beethovens ontwikkeling als componist en schetst de muzikwereld van zijn tijd. Hij portretteert Beethoven als geniaal componist, maar gaat ook in op zijn uiterst gecompliceerde en getourmenteerde persoonlijkheid. Het boek telt 672 pagina's en kost 24,90 euro.

INFO www.davidsfonds.be